

**Wakita ga Pol ya àbikioru ana
ndam Koreŋ ye cɥ ni
Ere ye ti mɔdɔmki ka wakita ga
Pol ya àbikioru ana ndam
Koreŋ ye cɥ ni**

Maslaŋa ya ti àbaki wakita hini ni ti àdafa slimi gayan a : àbaki ti Pol, zal asak ga Yezu ni (1.1 ; 10.1). Àbaki ti ka sarta ya ti nan e Mesedawen, awayay akoru ka had Eseyi ni (2.13 ; 7.5 ; Tɥwi 20.1-3). Àbiki ti ana ndam ga Yezu ya a Koreŋ ni ciliŋ do, àbiki ti ana ndam ga Yezu ya ka had Eseyi ni dek daya (1.1 ; Koreŋ ti kɛsa gɔdɔkani ga had Eseyi).

Àbaki ti adaba ndam Eseyi ndahan tɔdɔm Pol àgosa tay a : àdɔm awayay moroni afa gatay sak cɥ, mɔk àmbatkaba majalay ahàr gayan a (1.15-16). A wakita hini bu ni ti Pol àhɛŋgrifɛŋ kà ma gatay ni ana tay : àdɔm nan zal asak ga Yezu, nahkay ti agray tɥwi akada ge Melefit ya awayay ni, do ni ti akada ga ndam ga duniya ya tawayay ni do (1-7). Ndam ga Yezu ya tagray ere ye ti Melefit awayay ni ti tebesey macakay daliya tata ; kè eri ge mis ga duniya ti tɛsli arana do, ay ku tamal nahkay nɛŋgu ni maslaŋa ya ti agray ere ye ti Melefit awayay ni ti amɔrvu dal-dal àna njɔda ge Melefit ya àvi ni.

Pol àhi ana ndam Eseyi tɛslamalavu lala ti tɛndiveriŋ majam siŋgu ga mɔjɛnay ndam ga Yezu ya a Zerɥzalem ni, (8-9). Èndeveriŋ wakita gayan, àdɔm amoru afa gatay eɔdɛfiŋ, àdɔm si tɛmbatkaba

majalay ahàr gatay na, tâslamalavu kwa : tamal tâslamalavu do ni ti amatra6 tay, adaba nañ zal asak ga Yezu ededîñ. Adafaki nañ zal asak ga Yezu ededîñ ti macakay daliya gayan ya àcakay ni (10–12).

A wakita hini bu ðek Pol àdàm tamal ndam ga Yezu tàbi àna njêda bi ti tâmàrvu, adaba gedebi gatay gatayani ni avi divi ana Yezu ga mævi njêda gayan ana tay (12.10). Yezu àhi ana ku way way do : « Sulum goro ya nàgruk ni ti eslæk, adaba ka ya ti mis nañ àbu gedebeni ni ti, ere ye ti agray ni ðek agray ti àna njêda goro cilin » (12.9).

Sa ga Pol

¹ Nu Pol Melefit adaba nu a, nu zal asak ga Yezu *Krist. Leli ata wur ga mæñ geli Timote mæbiki wakita hini ana ndam ge Melefit ya *tacakalavu a Korej ni, akaba ana ndam ge Melefit ðek, nday ya ti tàbu a kasa gærgærani bu ka had Eseyi ni. ² Bæñ geli Melefit nday ata Bay geli Yezu Krist tægri sulum gatay ana kæli, tâgray ti *kânjêhadùmkabu àna sulumani ti.

Melefit nañ àbu avi njêda ana ndam ya ti tàbu tagray daliya ni

³ Mâzlæbum Melefit Bæñ ga Bay geli Yezu *Krist ; kælavad mæsi cicihi adaba nañ Bæñ geli, njêda day avi ana leli kælavad adaba nañ Melefit geli. ⁴ Ka sarta ya ti mæbu magray daliya lu ni ti avi njêda ana leli. Agray nahkay ti, ti leli day mævi njêda ana mis ndahan ya tagray daliya gærgærani ni ðek bilegeni. Njêda gani nani ya ti mævi ana tay ni ti njêda ge Melefit ya àvi ana leli ni. ⁵ Nædàm nahæma,

Krist àgra daliya dal-dal, leli day magray daliya ti adaba leli ndam gayan. Ay ku tamal magray daliya nahkay nan̄gu ni, Melefit avi njəda ana leli dal-dal adaba leli ndam ge Krist. ⁶ Ka ya ti təgri daliya ana leli nahəma, mawayay ti kəngətum njəda àna nan̄, ti Melefit mähəngay kəli. Ka ya ti Melefit avi njəda ana leli nahəma, mawayay ti lekələm day kəngətum njəda gani ; nahkay ekisləmki mebesey daliya akada geli ya ti mebesey ni. ⁷ Məsəra Melefit àmbrəŋ məgri sulum gayan ana kəli do ; nahkay məsəra ku tamal kəgrum daliya akada geli ni nan̄gu ni, aməvi njəda ana kəli akada ya ti avi ana leli ni daya.

⁸ Bəza ga mmawa, mawayay ti kəsərumki lala : ndam ga had Azi təgria daliya ana leli a dal-dal əsabay. Daliya gani ya məgray ni àtam njəda geli, mədəm amatamaba àna sifa do. ⁹ Nahkay məhi ana ahər atara tabazl leli. Zlam nday nani àgrakivu ke leli ti, ti məfəki ahər ka njəda geli geleni ba, məfəki ahər ti ka njəda ge Melefit, adaba Melefit ti ahəngaraba mis e kisim ba. ¹⁰ Ahəngafəŋa leli kə kisim gani nana ti nan̄. Aməhəlababa leli e kisim ba keti. Məfəki ahər geli ka nan̄, məsəra aməhəlababa leli a daliya ndahan̄ ba keti. ¹¹ Lekələm day akəjənumki leli àna mahəngali Melefit ana leli. Mis kay atahəngala nan̄ a ti emiciiki ana tay, aməgri sulum gayan ana leli. Nahkay ti mis kay atəgri səsə daya.

Pol àmbata ahər a

¹² Zlam geli ya məmərvu àna nan̄ ni ti nihi : məsəra a məbəruv geli ba, manjəhad geli akaba mis ti manjəhad ge jiri àna hud bəlan̄. Mənjəhad akaba

mis dek ti nahkay, ay akaba kuli ti manjəhad geli ni àtam geli ya mənəhad akaba mis ndahan ni. Məgray nahkay ti, Melefit əwayay : məgray ti əna sulum gayan ciliŋ, do ni ti əna məsar zlam ge mis do. ¹³ Nahkay məbiki ana kuli a wakita geli ni bu ni ti ere ye ti kəbum kejeŋgəm, kəbum kicəm ni ciliŋ, do ni ti ma ndahan do. Ma hini ya ti nəhi ana kuli ni ti nawayay ti kicəmba lala. ¹⁴ Nihi ti kicəma bal, ay ti ekicəmba lala : kisləmki məmərvani azuhva leli akada geli ya aməmərvu azuhva kuli ka fat ya ti Bay geli Yezu eminjia ni.

¹⁵⁻¹⁶ Adaba nəsəra zlam nana nahkay ti, akal wudaka nakoru e Mesedəweŋ nahəma, nəwaya morona afa gekuli a day, mək anasləkabiya eslina ti nəwaya maŋgana afa gekuli a. Nahkay ti akal nəjənakia kuli a sak cə, lekələm day akal kəjənumkia nu a, kəvumua zlam ga moroni ka had *Zude a. ¹⁷ Ka ya ti nəhi ana kuli anoru ni ti, nədəm ma masakani aw ? Zlam ya ti nədəm nagraj ni ti nəjalaki ahər akada ge mis ya təfəki ahər ke Melefit do ni aw ? Afa gatay ti « Iy » ahkay do ni « Aha » ti zlam bəlanani. ¹⁸ Melefit ti naŋ jireni. Ere ye ti nəhi ana kuli kə meleher gayan ni jiri daya. Tamal nədəma « Iy » ti, ba iy gani. Tamal nədəma « Aha » day, ba aha gani. ¹⁹ Nədəm nahkay ti adaba Bay ya ti nu, Silas akaba Timote mədəmki ma, məhi ana kuli ni ti naŋ Wur ge Melefit, Yezu *Krist. Naŋ ti ədəma « Iy » ti ədəm « Aha » va do. Kwa ka mənjəki gani naŋ « Iy, » ²⁰ adaba ere ye ti Melefit ədəm amagraj ni dek ti ədəm « Iy, » əgra əndava ti azuhva Yezu Krist. Nahkay azuhva naŋ day leli mazləbay Melefit, mədəm : « Iy, Melefit naŋ jireni. » ²¹ Bay ya

ti avi njəda ana leli ti məmbrəŋ divi ge Krist ba ni ti Melefit. Avi njəda ana kəli ti kəmbrəŋum divi ge Krist ba ni ti Melefit gani. Bay ya ti adaba leli ga məgri təwi a ni ti naŋ gani bəlaŋani ni. ²² Àvi Məsuf gayan ana leli, àniviyu a məbəruf bu ana leli ni ti naŋ ; nahkay məsəra leli ndam gayan efeediŋ ; ere ye ti agray ni adafaki ti aməvi zlam ya ti adəm aməvi ana leli ni dek daya.

²³ Nu nàŋgoru afa gekəli a Koren do ni ti adaba nawayay məgrikivu daliya ana kəli do. Tamal ma goro hini ya nədəm ni jiri do ni ti Melefit məkada nu a ! ²⁴ Nədəm nahkay ti mawayay məgurki kəli ka məfəki ahər gekəli ka Yezu do. Lekələm kəbum kəfumki ahər lala, kəmbrəŋum do. Leli magrak-abu təwi akaba kəli ti, mawayay ti kəmərufvu sawaŋ.

2

¹ Nahkay nawayay maŋgoni afa gekəli do ni ti, adaba nawayay ti nəhikivu zlam ana kəli ga məhəli ahər ana kəli va do. ² Tamal nəhia ma ya ti ahəli ahər ana kəli na ti way aməməruf məbəruf way ? Maslaŋa àbi, adaba lekələm ya ti akal kəmərufvu məbəruf ni pakama goro ahəli ahər ana kəli. ³ Nəbiki wakita gani nani ana kəli, nàŋgoru afa gekəli ndo ni ti azuhva nani. Adaba tamal nàŋgoya afa gekəli a, enipia kəli a ahər naŋ àbu ahəli ana kəli ti nu day ahər aməhəlu. Ay ndam ya ti akal təməruf məbəruf ni ti lekələm sawaŋ do aw ? Nəsəra lekələm ti, tamal nəbu nəmərufvu ti lekələm day kəmərufvu. ⁴ Ka ya ti nəbiki wakita ana kəli ni ti ma gani ahəlua ahər a dal-dal, yam tuway goro tekeđi adəgaya. Nəbiki pakama gani

ana kuli ti ga mähəli ahàr ana kuli do, nawayay ti kəsərum nu ti nəbu nawayay kuli dal-dal.

Maslaņa nahanj àgudar zlam a, Pol àdəm tàmberfəņa

⁵ Maslaņa nahanj àgudara zlam a. Zlam gayanj ya ti àgudar ni ahəli ahàr ana mis ; ay nu ti àhəlu ahàr do, ahəli ahàr ti ana kuli dek sawanj. Tamal nədəm lekələm dek ti bi nədəma àsabəy, hojo nədəm àhəlia ahàr ana mis a dal-dal e kidinj gekuli ba. ⁶ Mis kay e kidinj gekuli bu tàtraəba maslaņa gani nana, ay ti èslia nahkay. ⁷ Nihi ti ahàr àdəm kəmbrənjumfəņa zlam gayanj ya àgudar na, kəvumi njəda sawanj. Tamal kəgrumi nahkay do ni ti zlam ya kəgrumi ni aməhəlikivu ahàr, emijinj nanj.

⁸ Nahkay nahəngalay kuli, grumi zlam ya ti adəfiki ti kəbum kawayum nanj ni. ⁹ Nəbiki ma gani ana kuli ni ti adəba nəwayay nəsər akəgəsəsumuki ma goro ni dek tək akəgəsəsumuki do waw. ¹⁰ Tamal lekələm kəbum kəmbrənjumfəņa zlam magudarani kə mis a ti nu day nəmbərfəņa zlam magudarani ga maslaņa gani nana. Nahkay tamal maslaņa gani àgudarua zlam a nəngə ni nəmbərfəņa àndava. Nəmbərfəņa ti azuhva kuli, adəba leli dek kə meleher ge *Krist. ¹¹ Nəgray nahkay ti, nawayay ti *Seteni àgosay leli ba. Adəba ere ye ti awayay agri ana leli ni ti məsəra lala.

Meyefinj kà ndam ezir geli azuhva Krist

¹² Nìcik, nòru a Truwas ga məhi *Ma Məweni Sulumani àki ke *Krist ana mis eslini. Nòru nìnjəa ti Bay geli àvua divi ga məhi ma gana ana tay a lala. ¹³ Ay ti ahàr àhəlua adəba nədi ahàr ana wur

ga mən̄ geli Tit ndo, nahkay nàsləka eslina, nòru e Mesedəwən̄.

¹⁴ Ay si məzləbum Melefit kwa adaba àgray ti leli ana məmərani akada ndam ya tēyefiṅa kà ndam ezir gatay a, tasləkabiya tara a magam a ni. Agray nahkay kəlavad adaba leli məbu akaba Krist akada mis bəlan̄. Leli mədəfiki Krist ana mis ku eley eley do dek ; pakama geli ya mədəmki ke Krist ni akada ga zlam ya ti tazəbay, azək gani ezi àcər ni. ¹⁵ Zlam gani ye ezi àcər, àbəlafəṅ kə Melefit ni ti leli, leli ya ti məbu akaba Krist akada mis bəlan̄ ni. Mizifiṅ kà ndam ya ti Melefit naṅ àbu ahəṅgay tay ni akaba kà ndam ya ti tijiji ni. ¹⁶ Mis ndahan̄ ti mizifiṅ kà tay àcər dal-dal, təṅgət *sifa ya àndav day-day do ni àna naṅ. Mis ndahan̄ ni ti ni mizifiṅ kà tay kisik-kisik, təmət àna naṅ. Ay təwi gani nani dek ti way esliki magrani tata way ? ¹⁷ Ku tamal nahkay nəṅgu ni, leli məbu məgri təwi ana Melefit. Mis ndahan̄ təhi ma ge Melefit ana mis ti təṅgət siṅgu àna naṅ, ay leli ti məgray akada gatay ni do. Leli məhi ma ge Melefit ana mis ti, Melefit àslər leli, məhi ana tay kə meleher gayan̄ àna huđ bəlan̄, adaba leli məbu akaba Krist akada mis bəlan̄.

3

Məwəlvani məwəni

¹ Nədəm nahkay ti, kəhumi ana ahər leli magray zlabay keti aw ? Kawayum ti mis tēbiki wakita ana kəli ti kəsərūm leli ndam *asak ga Yezu edədiṅ edədiṅeni aw ? Tək day ti kawayum mīhindifiṅa wakita kə kəli ga maṅgazliani ana mis ndahan̄ a waw ? Ku tamal mis ndahan̄ təbu

tagray nahkay nən̄gu ni, leli ti mawayay magrani nahkay do. ² Lekulum ti kala wakita geli ; kala mabəkiani a mabəruv geli bu, adaba mabu majalaki ah̄ar ke kuli kəlavad. Mis dek təsəra lekulum kəgəsumkabu *Krist ti azuhva leli. ³ Nahkay mis dek təsəra lekulum kala wakita ge Krist ya abəki ti m̄zikaboru ana mis ndahaŋ ni. Wakita gani nani mabəkiani àna zlam do, mabəkiani ti àna *Məsuf ge Melefit Bay ga sifa ni. Wakita gani nani mabəkiani ka akur magaslani do, kala mabəkiani a mabəruv ge mis bu.

⁴ Mədəm nahkay ti adaba məsəra Melefit asl̄er leli eded̄iŋ ; məsər nahkay ti adaba m̄fəkia ah̄ar ke Melefit azuhva Krist a. ⁵ Ay məsəra m̄sliki magray t̄wi gani nani àna njəda geli geleni do ; magray ti si àna njəda ge Melefit kwa. ⁶ Avi njəda ana leli ga m̄hi ma àki ka məwəlvani m̄weni ana mis ni ti naŋ. Məwəlvani m̄weni nani ti t̄bək̄i mabəkiani do, nani t̄wi ga Məsuf ge Melefit. Ndam ya ti t̄gəskabu məwəlvani ya ahaslani mabəkiani ni ti atəm̄ət, ay ndam ya ti t̄gəskabu məwəlvani ga Məsuf ge Melefit ni ti atəŋgət *sifa ya àndav day-day do ni.

⁷ Ahaslani ti Melefit abək̄ia ma gayaŋ ka akur magaslana. Ka ya ti abəki ni ti mis t̄pia maslad̄ani gayaŋ a ; ku eri ge M̄wiz day əslad̄a. Maslad̄ani nani ap̄əs ndo, ay ndam *Izireyel t̄sliki mamənjalaŋani ana eri gayaŋ ni ndo simiteni. Nahkay məwəlvani ya ahaslani ni ti ku tamal mis təm̄ət àna naŋ nən̄gu ni, nani zlam gəđakani, aslad̄ay. ⁸ Tamal nahkay ti məwəlvani m̄weni ya Məsuf ge Melefit agray t̄wi àna naŋ ni ti zlam gəđakani aslad̄ay dal-dal àtam məwəlvani

ya ahaslani ni simiteni do aw? ⁹ Məwəlvani ya ahaslani ni ti zlam gəđakani asladay, Melefit agəs mis àna naŋ àna seriya; tamal nahkay ti məwəlvani məweni ya ti Melefit avi jiri ana mis àna naŋ ni ti zlam gəđakani asladay dal-dal àtam nani simiteni do aw? ¹⁰ Nahkay məwəlvani ya ti àsladay ahaslani ni ti kala àsladay va do, adaba masladani ga məwəlvani məweni ni asladay dal-dal àtam nani simiteni. ¹¹ Məwəlvani ya ti àpəs do ni ti zlam gəđakani, asladay; tamal nahkay ti məwəlvani ya ti àbu kaŋgay-kaŋgayani ni ti zlam gəđakani asladay dal-dal àtam nani simiteni do aw?

¹² Ègia mèsəra zlam nday nana ti mazlapay vay-vay kè meleher ge mis dek. ¹³ Ahaslani Məwiz àhəmbava azana e eri va. Àgray nahkay ti adaba eri gayaŋ asladay; ay masladani gani àpəs do ni ti awayay ti ndam Izireyel tìpi ba. * Leli ti màgray akada gayaŋ ni do. ¹⁴ Ndam Izireyel ku kani ka ya ti təbu tijengey ma ya ti a wakita ga məwəlvani ya ahaslani ni bu ni ti tìci do, kala azana àniviyu ana tay e eri bu, təzaba ndo. Aziaba azana nana ana mis e eri ba ni ti si Krist kwa. ¹⁵ Nahkay ku kani ka ya ti tijengey wakita ge Məwiz ni ti tìci do, kala ahàr gatay ni makambahani àna azana. ¹⁶ Ka ya ti mis àmbatkaba majalay ahàr gayaŋ a, adəbay Bay geli nahəma, azana àniviyu e eri vu va bi. ¹⁷ Bay geli nani ti avi Məsuf gayaŋ ana leli. Nahkay maslaŋa ya ti Məsuf ga Bay geli àniviyu ni ti esliki məmbrəŋ zlam magudarani, zlam magudarani təgur naŋ va do. ¹⁸ Leli ya ti məfəki ahàr ka Bay geli ni dek

* **3:13** Mənjay Mahərana 34.33.

ti ku way way do geli eri gayaŋ makambahani àna azana do. Nahkay Bay geli asladí eri ana leli, mis ndahan tipi masladani gani e eri geli bu. Migi akada naŋ, masladani geli asagakivu kəlavad. Təwi gani nani ti ga Bay geli, agray ti àna Məsuf gayaŋ ya avi ana leli ni.

4

Njəda àfəŋ kə leli bi, si kə Melefit

¹ Ègia nahkay ti ahar àdəgafəŋa kə leli a do, adaba məsəra Melefit àvi təwi gani nani ana leli àna sulum gayaŋ. ² Zlam ge mimili ti leli məgray do, məgray təwi geli akal-akal do. Məgosay mis do, məmbatkaba ma ge Melefit a do ; məhi ma ge jiri ana mis. Magray nahkay ti, mawayay ti mis dek təsər magray təwi geli kə meleher ge Melefit àna jiri. ³ Mis ndahan tici *Ma Məweni Sulumani ya məhi ana tay ni do, kala ahər gatay makambahani àna azana. Mis nday nani tici do ni ti adaba nday təbu tijiji palam. ⁴ Nday ti təfəki ahər ka Yezu ndo, nahkay bay magədavani ya agur duniya ni əwisirikaba ahər ana tay a, awayay ti tìpi masladani ya ti asladí ana tay ni ba. Masladani gani nani ti ga Ma Məweni Sulumani ; Ma Məweni Sulumani nani ti adəfiki ana leli *Krist ti naŋ gədakani. Mis epia naŋ a ti epia Melefit a. ⁵ Mədəmki ma ti ka ahər geli geleni do : mədəmki ti ka Yezu Krist naŋ Bay geli gədakani ni. Leli ti məhi ana kəli leli ndam məgri təwi ana kəli azuhva Yezu. ⁶ Kwa ahaslani Melefit adəmbiya, adəm : « Masladani məsladay a məlaŋ ziŋ-ziŋeni bu.* » Ay kani ti naŋ àbu asladí

* **4:6** Mənjay Mənjəkiani 1.3.

məbərux ana leli : asladı məbərux ana leli ti àna Krist ; Krist ti eri gayan masladani, məsər njəda ge Melefit dek ti azuhva nan.

⁷ Masladani nani ti zlam sulumani dal-dal. Leli ti ni akada zlam mələmani àna eliḡisl ; masladani ge Melefit àniviya ana leli akada ya təbəviya zlam a zlam ge eliḡisl vu ni. Zlam gani nani ti Melefit àgray ti àna njəda gayan. Njəda gayan ni ti àtam ga zlam ndahan dek ; àgray nahkay ti, awayay ti mis təsər njəda gani ti gayan, do ni ti geli do. ⁸ Mis təmbrəḡ məgri daliya gərgəri kay ana leli do, ay ti daliya nani àbi àtam njəda geli bi. Leli məbu majalay ahər dal-dal, ay ti ahar àdəgafəḡa kè leli a do. ⁹ Mis tawayay məgəs leli, ay ti Melefit nan əbu akaba leli, àvi divi gani ana tay do. Təbu tazəgəd leli, ay ti təkədkiviya leli koksah. ¹⁰ Kəlavəd, ku eley eley do, matamfəḡa kè kisim a pəlok-pəlok ; tawayay mabazl leli akada gatay ya təkədfəḡ Yezu kà təndal ni. Nahkay mis dek tipi leli məbu àna sifa ti adaba Yezu day nan əbu àna sifa. ¹¹ Ku tamal leli məbu àna sifa nəḡu ni, kəlavəd mis tawayay mabazl leli adaba leli ndam ga Yezu. Njəda àfəḡ kè leli bi, ay təgri ana leli nahkay ti, Melefit awayay ti sifa ga Yezu ya àniviya ana leli ni mənḡazlavaya. ¹² Nahkay leli ti kəlavəd matamfəḡa ke kisim a pəlok-pəlok ; ay lekələm ti ni kəbum àna sifa azuhva nani.

¹³ Əbu məbəkiyani a Wakita ge Melefit bu nahkay hi : « Nəfəkia ahər ke Melefit a, nahkay nədəma ma.† » Leli day məfəkia ahər ke Melefit a, mədəma ma na akada ga maslaḡa ya ti əbəki ma hini na, ¹⁴ adaba məsəra Melefit àhəḡgaraba Bay geli Yezu a,

---

† 4:13 Limis 116.10.

nahkay amahəŋgaraba leli a daya, adaba leli məbu akaba Yezu akada mis bəlan. Amahəŋgaraba leli a ti, ti mənəhad kə gəvay ga Yezu ka məlan ya ti Melefit aslamali ana leli akaba kəli ni. ¹⁵ Zlam gani nday nani dek tagravu ti ga məjənaki kəli. Nahkay Melefit amahəŋgakivu mis ndahan əna sulum gayan, mək mis atəsagakivu ga məgrı səsı, ga mazləbay nan.

Leli majəgay zlam ya ti mipi fan ndo, Melefit aməvi ana leli ni

¹⁶ Əgia nahkay ti ahar adəgafəna kə leli a do. Məsəra ku tamal nəda ga vu geli nan əbu agulu kəlavad nəngu ni, Melefit nan əbu avi nəda ga Məsuf gayan ana leli kəlavad a məbərıv bu akıvu. ¹⁷ Edeđın nihi ti leli macakay daliya, ay daliya gani nani ti mamənjələŋ akada zlam masakani, əsli arəna do, adaba məsəra Melefit aməvi masladani dal-dalani ana leli azuhva daliya nday nani ya macakay ni. Masladani ya Melefit aməvi ana leli ni ti atam zlam dek, amandav day-day do. ¹⁸ Mamənjələŋ ka zlam ya ti mis tipi ni do, mamənjələŋ ti ka zlam ya ti mis tipi do ni sawan. Adaba zlam ya ti mis tipi ni apəs do, zlam ya ti mis tipi do ni apəs, andav day-day do.

5

¹ Vu geli mis ka dala ti akada ahay miviceni, apəs do. Ay tamal vu geli gani əzia ti, məsəra leli məbu əna vu nahan sulumani a huđ melefit bu, Melefit aməvi ana leli. Vu gani nani ti akada ahay mələmani sulumani, Melefit əgraya əna ahar gayan a, do ni ti mis do ; anjəhad kanğay-kanğay.

² Nihi ti m̀bu mit̀wi adaba mawayay ti Melefit m̀vi vu m̀weni nani ana leli ; vu m̀weni gani nani aslakabiya e melefit ba, vu nani ti akada azana m̀weni ya ti t̀baki ke mis ni. ³ Nahkay leli am̀l̀bu àna azana, amanjəhad àna mahayma do. ⁴ Nihi ti vu geli ya leli m̀bu àna naŋ ni ti akada ahay miviceni, nahkay leli m̀bu macakay daliya àna naŋ, mit̀wi àna naŋ. Ere ye ti mawayay nahəma, mawayay ti Melefit ejiŋ vu geli ya ti leli m̀bu àna naŋ ni do : mawayay ti Melefit m̀baki vu m̀weni ke leli akada ya ti t̀baki azana ke mis ni sawaŋ. Vu geli ni ti ara eji ; vu m̀weni ya Melefit avi ana leli ni am̀l̀bu ga kaŋgayani. ⁵ Bay ya ti aslamalivù zlam nday nani ana leli ni ti Melefit àna ahàr gayan. Àvia Məsuf gayan ana leli a, nahkay m̀səra aməgri zlam nday nani dek ana leli daya.

⁶ Nahkay m̀bu mazay njəda geli, ahar adəgafəŋa kè leli a do. M̀səra ka ya ti leli m̀bu àna vu geli hini ni ti leli driŋ driŋ akaba m̀laŋ ga Bay geli ya anjəhad ni. ⁷ Manjəhad nahkay ti adaba leli m̀bu m̀faki ahàr ; do ni ti adaba m̀pia naŋ a do. ⁸ Nahkay ahar adəgafəŋa kè leli a do. Ere gani manjəhad àna vu geli hini nahəma, hojo makoru manjəhad afa ga Bay geli. ⁹ Nahkay ku manjəhad a duniya bu, ku makoru afa gani nəŋgu ni, ere ye ti mawayay magrani dal-dal ni ti ere ye ti abəlafəŋ ni. ¹⁰ Adaba si ahàr adəm leli dek makoru kè meleher ga Yezu Krist ti m̀grafəŋa seriya kè leli a. Eslini ti ku way way do tamal əgra zlam sulumana ahkay do ni zlam magədavana a duniya ba ti, Krist am̀vi zlam ka duwa gani akada ge t̀wi gayan ya

àgray ni.

Melefit àslərbiyu Krist ga manğalabakabu mis ak-aba naŋ

¹¹ Məsəra ahəməmam təhəŋgrioru ahər a həd ana Bay geli ni, nahkay mawayay ti mis təgəsiki ma geli ya mədəm ni ana leli. Melefit ti əsəra leli a lala ; nətamahay tamal kəjaluma ahər a lala ti lekələm day kəsəruma leli a. ¹² Nihi ti kəhumi ana ahər leli məbu magray zlabay kə meleher gekəli keti aw ? Aha, məgray zlabay do : mawayay magray ti kəmərumvu azuhva leli sawaŋ. Nahkay akəsərum ahəməmam məhəŋgrifəŋani ana nday ya ti tədəmki ma magədavani ke leli ni. Nday ti təjalaki ahər ka zlam ya ti epivu ni ciliŋ, təjalaki ahər ka zlam ya ti àniviyu ana mis a məbəruf bu ni do. ¹³ Mis nday nani tədəm leli ndam muru. Tamal leli muru ti ga məgri təwi ana Melefit. Ay leli muru do ; leli wir-wir sawaŋ. Leli wir-wir ti ga məjənaki kəli. ¹⁴ Magray nahkay ti adaba məsəra *Krist awayay leli dal-dal. Nahkay mawayavani ge Krist ni ti afəki njəda ke leli ga məgri təwi. Məsəra mis bəlaŋ əmət ga mahəŋgaraba mis a dek, nahkay məsəra kə eri ge Melefit ti mis dek təməta akaba naŋ a. ¹⁵ Əmət ga mahəŋgaraba mis a dek ti, ti mis ya ti nday təbu àna sifa ni təgray ere ye ti nday ndayani tawayay ni ba, təgray ere ye ti naŋ awayay ni sawaŋ. Adaba əmət ti ga mahəŋgaraba tay a ; Melefit ahəŋgaraba naŋ e kisim ba ni ti ga mahəŋgaraba tay a daya.

¹⁶ Əgia nahkay ti məmənjələŋ kə mis akada ga ndam ga *duniya ya tamənjələŋ kə tay ni va do. Ku ahaslani məmənjələŋa kə Krist a nahkay nəŋgu

ni, nihi ti màmənjələŋ akada nani va do. ¹⁷ Ka ya ti mis ègia ata Krist akada mis bəlanjana ni ti, Melefit agray ti mîgi mis məweni. Majalay ahàr gayan̄ ya ahaslani ni àbi va bi, ègia mis məwena. ¹⁸ Zlam gani nani dek ti Melefit àgray. Àslərbiyu Krist ga maŋgalabakabu leli akaba naŋ. Nihi ti àvia təwi ana leli a : təwi gani nani ti ga məhəloru mis afa ge Krist ti mən̄galabakabu tay akaba Melefit. ¹⁹ Nəđəm nahkay ti adaba Krist àŋgalabakabá mis a dek akaba Melefit a ti, nani təwi ge Melefit, àgray àna ahàr gayan̄. Nahkay àmənjaləŋ ana zlam magudarani ge mis ga duniya va do. Melefit àvia təwi gana ana leli a, awayay ti məhioru ma gani ana mis ti təsər : Krist ti àŋgalabakabá mis akaba Melefit a.

²⁰ Àslər leli ga məhi ma gani ana mis ti Krist. Melefit àna ahàr gayan̄ azalay mis àna pakama gayan̄ ya ti məhi ana tay ni. Nahkay mahəŋgalay kəli azuhva təwi ge Krist ya ti àgri ana leli ni, ŋgalumbu akaba Melefit. ²¹ Krist ti àgudar zlam ndo simiteni. Ay ti Melefit àhəŋgarkiyu zlam magudarani geli ni ka naŋ, ti mîgi ndam jireni kè eri ge Melefit, adaba leli məbu akaba Krist akada mis bəlan̄.

6

Təwi ga Polya agri ana Melefit ni

¹ Ègia leli məbu magrakabu təwi ka ahar bəlan̄ akaba Melefit nahəma, mahəŋgalay kəli : ti *sulum ge Melefit ya àgri ana kəli ni ègi zlam masakani ba.

² Adaba Melefit àhibiya ana ndam gayan̄ a, àđəm ahkado :

« Sarta ga məgri sulum goro ana kəli àra ènjia ti, nìciikia pakama gekəli ya kəhəmu na ana kəli a.

Fat goro ya nahəŋgay kəli ni àra ènjia ti nəjənakia
kəli a.* »

Ay sarta ge Melefit ga məgri sulum gayəŋ ana
kəli ni ti kani. Fat ge Melefit ga mahəŋgay kəli ni
ti kani.

³ Nahkay məwayay magray zlam ya ti ejin̄kia
mis ke divi ge Melefit a ni do, adaba mawayay
ti mis tən̄jak təwi geli ba. ⁴ Ere ye ti mawayay
ni ti, mawayay ti a huđ ge təwi geli ya magray
ni bu đek ti mis təsər leli ndam məgri təwi ana
Melefit eded̄iŋ. Ku tamal mis təgri daliya gərgərani
kay ana leli nəŋgu ni, məbesey, ahar àdəgafəŋa
kè leli a do. ⁵ Mis təzləb leli, təbiyu leli a dan̄gay
vu, təcakalakivu ke leli. Mamətaḅ, məcakay đəwir
do, məzum zlam do. ⁶ Məwayay magudar zlam
do ; məsəra ma ge jiri a ; məbesey zlam ; məgri
sulum ana mis ; leli məbu àna *Məsuf Njəlatani ;
mawayay mis àna huđ bəlan̄ ; ⁷ məhi ma ge jiri ana
mis ; magray təwi àna njəda ge Melefit. Manjəhad
geli jireni ni ti ègia zlam ahar geli a. Leli məbu àna
nan̄ akada awasl akaba slaku ya məhəl tay a ahar
vu, makoru àna nan̄ ka kad̄vu ni. ⁸ Mis ndahan̄
təzləbay leli, mis ndahan̄ ti ni tan̄jak leli ; mis
ndahan̄ təđəm leli ndam sulumani, mis ndahan̄
ti ni təđəm leli magədavani. Mis ndahan̄ təđəm
leli ndam magosay mis, ambatakani do leli ndam
jireni sawan̄. ⁹ Mis ndahan̄ təcalkivu leli ke mis
do, ambatakani do mis đek təsəra leli a. Mis
ndahan̄ tamənjaləŋ kè leli ti təđəm leli məmətani,
ambatakani do leli məbu àna sifa. Təzləb leli, ay
ti təbazl leli koksah. ¹⁰ Zlam kay təbu təhəli ahər
ana leli nəŋgu ni, leli məbu məmərvu. Leli ndam

---

* 6:2 Izayi 49.8.

talaga nənğu ni, mis kay tənğət zlam azuhva leli. Mis tədəm zlam geli àbi, ambatakani do zlam dek Melefit àbia ana leli a.

¹¹ Lekulum ndam Koren ni, mawayay kuli àna hud bəlan, nahkay ma ya ti məhi ana kuli ni ti mədəm vay-vay. ¹² Kəmbərənum mawayay leli ti lekulum, do ni ti leli məmbrəni mawayay kuli ndo. ¹³ Nəhi ma ana kuli ti akada lekulum bəza goro. Grumi zlam ana leli akada ya ti məgri ana kuli ni : wayum leli àna hud bəlan akada geli ya ti mawayay kuli ni.

Kəgrum zlam akada ga ndam ya təsər Yezu do ni ba

¹⁴ Ndam ya ti təkəki ahər ka Yezu do ni tagray zlam gatay, ay lekulum ti kəhurumkiviyu ka tay ba ; do ni ti kigum akada tēbedekabá ata sla nday ata azonğu ka ahar bəlan ga matəhad vədan àna tay a ni. Nədəm nahəma, ndam jireni akaba ndam magudar zlam tagray zlam ka ahar bəlan ti agravu tata aw ? Məlan masladani nday ata məlan zinj-zinjəni ti tebedevu tata aw ? ¹⁵ Ata *Krist nday ata *Seteni ti ma gatay arakaboru aw ? Maslanja ya ti afəki ahər ka Yezu ni nday ata maslanja ya ti afəki ahər ka Yezu do ni ti ma gatay arakaboru aw ? ¹⁶ A *ahay gəđakani ge Melefit ni bu ni ti tagraviyu pəra tata aw ? Adaba Melefit ti Bay ga sifa ; leli ti ni miğia ahay gəđakana gayan ya anjəhadviyu na. Nahkay adəma a wakita gayan ba, adəm :

« Ananjəhad akaba ndam goro, amasawadəkabu akaba tay.

Enigi Bay Melefit gatay, nday day etigi ndam goro.† »

17 Nahkay Melefit àdám :

« Slákumaba e kidíñ ga ndam ya ti tǝfǝku ahàr do ni ba,

kànjəhadumkabu akaba tay ba.

Kìnjəmfiñ kà zlam ya ti *njəlatani do ni ba ;

tamal kəgrum akada ya ti nəhi ana kəli ni ti anəgəskabu kəli. ‡

18 Kama kama ti mis atəsər nu Bəñ gekəli, lekələm day bəza goro :

zawal akaba wəwal dek ekigum bəza goro.

Bay geli nañ njəda-njədani àdám nahkay.§ »

7

1 Zləbəba goro ni, Melefit àvia zlam ya ti àdám aməvi ana leli na ana leli a àndava. Ègia nahkay ti mǝgudarum zlam va ba, zlam geli ya magray ni dek ti mǝla njəlata, mǝbəruruv geli mǝla njəlata daya. Ahàr àdám leli ya ti mǝhəngrioru ahàr a had ana Melefit ni ti manjəhad geli dek mǝla lala.

Pol amərvu adaba ndam Korej tàmbatkaba majalay ahàr gatay a

2 Mawayay ti kawayum leli àna hud bəlañ. Leli mǝgudari zlam ana maslaña ndo, maslaña èjikia ke divi azuhva leli a ndo, mǝgosay maslaña ga mǝhəlfəña zlam a ndo daya. 3 Nədám nahkay ti, ngay nəbəki mimili ke kəli ti kəhumi ana ahàr ba. Məhia ana kəli a àndava, mǝdám ahkado mawayay

† 6:16 Məñjay Levi 26.12 ; Ezekiyel 37.27. ‡ 6:17 Məñjay Izayi 52.11 ; Ezekiyel 20.34. § 6:18 Məñjay 2 Semiyel 7.14 ; Izayi 43.6.

kuli dal-dal, leli ka ahar bəlan. Ku tamal məmətəm ahkay do ni leli məbu àna sifa day, leli məbu ka ahar bəlan. ⁴ Nu nəbu nazləbay kuli kə meleher ge mis ndahan, nəbu məmərvu àna kuli, adaba nəsəra akəgrum ere ye ti Melefit awayay ni. Leli məbu macakay daliya dal-dal ; ku tamal nahkay nəngu ni, ahar àdəgafəna kə leli a do, məbu məmərvu dal-dal sawan.

⁵ Nədəm nahkay ti adaba ka ya ti leli akaba ndam goro ni mōru mīnjəa e Mesedəweŋ a ni ti zlam kay təhəlia ahər ana leli a, zlam zləzladani gərgəri tədia ahər ana leli a daya. Mis təhəngalafəna ma kə leli a, leli leleni day məjalakia ahər ka zlam a kay. ⁶ Ay ti Melefit avi njədə ana ndam ya ti njədə əfəŋ kə tay bi ni, nahkay əvia njədə ana leli a, əsləribiya Tit ana leli a. ⁷ Məŋgət njədə ti adaba ge Tit ya əra ni cilin do, məŋgət njədə ti adaba lekələm kəvumia njədə ana nan a daya. Tit əŋgət njədə ti adaba kəhumi kawayum ti kīpəma nu a lu, kitəwəma azuhva zlam ya əgravu na, akaba kawayum ma goro ya nəhi ana kuli ni dal-dal. Nəra nīcia ma ge Tit ya əhəŋgru na ti nəməva əkiva.

⁸ Ka ya ti nəslərikaboru wakita ana kuli ni ti ma goro ya nəbiki ana kuli ni əhəlia ahər ana kuli a ; ay nihi ti nəhəŋgarvu maravu do. Ka ya ti nəsəra ma goro ya nəhi ana kuli ni nan əbu əhəli ahər ana kuli gəzit gəzit nahəma, akal nəhəŋgarva marava. ⁹ Ay nihi ti nəmərvu sawan. Nəmərvu ti adaba ma goro ya nəhi ana kuli ni əhəli ahər ana kuli a palam do ; nəmərvu ti azuhva ahər ya ti əhəli ana kuli ni əmbatikaba majalay ahər ana kuli a. Ma goro ya nəhi ana kuli əhəli ahər ana kuli ni ti, Melefit əwaya

ti m̄h̄eli ah̄ar ana k̄eli ti m̄mbatikaba majalay ah̄ar ana k̄eli a. Nahkay àna ma goro ya n̄hi ana k̄eli ni ti n̄gudari ma ana k̄eli ndo. ¹⁰ Ah̄ar ya ah̄eli ana mis ni ti t̄bu slala c̄ : b̄lan̄ gani ti Melefit awayay ; ambatikaba majalay ah̄ar ana mis a ti t̄nḡət sifa àna nan̄, nahkay ti àsi an̄gwaz ana leli ba. Nahan̄ ni ti ni majalay ah̄ar ga ndam ga *duniya ; majalay ah̄ar gani nani ti àvay sifa do, mis t̄m̄ət àna nan̄ sawan̄. ¹¹ Ah̄ar ya ah̄eli ana k̄eli ni ti Melefit àwaya, àmbatikaba majalay ah̄ar ana k̄eli a nahkay hi : k̄egr̄um zlam hat-hat, kawayum ti mis t̄s̄er lek̄ul̄m k̄agudarum zlam ndo, ere ye ti àgr̄avu ni àw̄eria b̄aruv ana k̄eli a, àsia an̄gwaz ana k̄eli a daya. Kawayum ti k̄ip̄ma nu a lu, kawayum ma goro ya n̄hi ana k̄eli ni dal-dal, k̄awayuma matrāba maslan̄a ya ti àgudara zlam a ni. Nahkay ti k̄əd̄fumkia lek̄eli lek̄eleni k̄agudarum zlam ndo.

¹² N̄b̄ikioru wakita ana k̄eli ti ahar ḡəd̄akani azuhva maslan̄a ya ti àgudara zlam a ni do, ahkay do ni azuhva maslan̄a ya t̄agudaria zlam a ni do. N̄b̄iki wakita ni ana k̄eli ti, nawayay ti k̄s̄erum ah̄amamam lek̄ul̄m kawayum leli ni, nawayay ti k̄s̄erum ti k̄è meleher ge Melefit. ¹³ Gek̄eli ya k̄egr̄um nahkay ni ti àvia nj̄əd̄a ana leli a.

Iy, àvia nj̄əd̄a ana leli a, ay m̄m̄ərva dal-dal daya : m̄m̄ərva ti ad̄aba k̄əḡesumkabá Tit a lala. Tit ti am̄ərva azuhva nana, nahkay ti leli day m̄m̄ərva. ¹⁴ N̄àzl̄əba k̄eli k̄è meleher ge Tit a. N̄àzl̄əbay k̄eli ti kigeni, ad̄aba k̄əl̄əḡ gani k̄əbumku mimili ndo : nahkay pakama geli ya m̄àzl̄əbay k̄eli àna nan̄ k̄è meleher ge Tit ni ti ma ge jiri. Pakama gani nani ma ge jiri ; pakama geli ya m̄əhi ana k̄eli

ni dek day ma ge jiri. ¹⁵ Ka ya ti Tit òru afa gekɔli ni ti kàgruma anɔwaz a azuhva pakama ya nan aməhi ana kɔli na, nahkay lekɔlɔm dek kàgəsumkabá nan a lala, kàgəsumikia pakama gayan na daya. Gekɔli ya kàgrum nahkay ni ti Tit àwaya kɔli a dal-dal àtama ya àwayay kɔli ahaslani na. ¹⁶ Nu day nəbu nəmərɔvɔ adaba nisliki məfəki ahàr ke kɔli, nəsəra kəbumku mimili do simiteni.

8

Jamum sinɔu akada ga ndam Mesedɔwen ya tɔjam ni

¹ Bəza ga mmawa, Melefit àvia divi ana ndam gayan ya *təcakalavu e Mesedɔwen na ti tɔgri tɔwi sulumani; mawayay kəsərum àgravu ti ahəmamam. ² Ndam Mesedɔwen ni təcaka daliya dal-dal, ay ti ahar àdəgafəna kà tay a ndo, təmərva dal-dal sawan. Nday ndam talaga; ku tamal nday ndam talaga nəngu ni, məmərvani gatay nani ni àvi njəda ana tay ga majami sinɔu ana ndam ge Melefit. Nahkay tigia ndam ge elimeni a àna sinɔu ya tɔjami ana ndam ge Melefit na. ³ Nəhi ana kɔli nahəma, tɔjama sinɔu àki ka njəda gatay a, tɔjama àtamkia ka njəda gatay a sawan. Nagray sedi gani tata. Tɔwi gani nani ti tɔgray ka mawayay gatay. ⁴ Təmbrəŋ leli ndo, tihindi leli, təhi ana leli si məvi divi ana tay ga majami zlam ana ndam ge Melefit ni akada ya məvi divi gani ana mis ndahan ni. ⁵ Leli mədəm atagray zlam sulumani, ay tɔwi gatay ya tɔgray ni sulumani àtam geli ya mədəm atagray ni. Enjenjeni təgəskabá ti Bay geli məgur tay a zlam gatay ya tagray ni bu dek, mək təgəskabá ti leli day məgur tay, adaba Melefit awayay nahkay.

⁶ Ndam Meseduwen t̄abu tagray nahkay ti m̄ahi ana Tit m̄angoru afa gek̄ali, m̄oru m̄endeveṛiṅbiyu t̄awi ga majam siṅgu ni akada ya an̄jaki ni, adaba t̄awi gani nani ti zlam sulumani. ⁷ Lek̄ulum ti k̄egr̄um zlam ya Melefit awayay ni kay : k̄efumki ah̄ar ka Yezu lala, k̄ahumi ma gayan̄ ana mis lala, k̄əs̄eruma ma gayan̄ a lala, k̄abum kawayum ti t̄awi gayan̄ m̄oru kama lala, k̄abum kawayum leli lala daya. Nahkay ti mawayay k̄egr̄um t̄awi ga majam siṅgu ni lala daya, adaba t̄awi gani nani ti t̄awi sulumani.

⁸ Ngay si kajamum kwa ni ti n̄ahi ana k̄ali do. N̄ahi ana k̄ali nahkay ti, nawayay ti k̄əs̄erum mis ndahan̄ tawayay ti t̄awi gani m̄oru kama. Lek̄ulum day kisl̄amki majam zlam, ti mis ndahan̄ t̄əs̄er kawayum ndam ge Melefit eded̄iṅ. ⁹ K̄əs̄eruma ah̄emamam Bay geli Yezu *Krist̄ àvi zlam sulumani ana ndam gayan̄ na. Ahaslani naṅ bay ge elimeni, zlam dek̄ an̄iv̄u a ahar bu ; ay ti àmbr̄eṅ zlam ni dek̄, ègi zal talaga. Ègi zal talaga nahkay ti azuhva k̄ali, ti k̄iḡum ndam ge elimeni àna talaga gayan̄ ya ègi ni.

¹⁰ Pakama ya n̄ahi ana k̄ali ni ti zlam ya ti n̄ajalay ni, ay tamal k̄egr̄um ti àb̄alay, adaba alayni lek̄ulum k̄egr̄uma t̄awi gana. K̄egr̄um t̄awi gani cilin̄ do ; k̄an̄jumki ka ma gani enji day lek̄ulum gani. ¹¹ Nihi ti ah̄ar àd̄am kendeveṛiṅum t̄awi gani nani ya k̄an̄jumki ni lala. Ka ya ti k̄əd̄amum ak̄egr̄um ni ti k̄əm̄erumva dal-dal ; nihi day gr̄um àna m̄əm̄erani akada nani. Ku way way do m̄áf̄ekad̄ zlam ti àki ka n̄j̄eda gayan̄. ¹² Tamal k̄əvumi zlam ana Melefit àna m̄əb̄əruv b̄elan̄ ti Melefit aḡəskabu. Ajalaki ah̄ar ka

zlam gayak ya àfuk ni ciliŋ, àjalaki ahàr ka zlam ya àfuk bi ni do.

¹³ Ngay lekulum cākum daliya ti mis ndahaŋ ni tâmərnu àna zlam gekuli ni ti nàjalay nahkay do. Ere ye ti nawayay ni ti ahàr àdəm ndam ge Melefit dek tigi kala-kala. ¹⁴ Nihi ti zlam gekuli àbu kay, nahkay jənumki tay àna naŋ. A vad nahaŋ nday day atəŋgəta zlam a kay ti atəjənaki kuli àna naŋ bilegeni. Nahkay lekulum dek ekigum kala-kala.

¹⁵ Akada ya àbu məbəkiani a Wakita ge Melefit bu nahkay hi ni :

« Maslaŋa ya ti zlam gayaŋ kayani ni ti zlam ni àsabaki ndo.

Maslaŋa ya ti zlam gayaŋ kay do ni ti zlam ni àhəci naŋ ndo.* »

Tit akaba ndam ya ti tarakaboru e mirkwi ni

¹⁶ Tit ti awayay məjənaki kuli kay akada geli ya mawayay məjənaki kuli ni. Àgray nahkay ti Melefit àna ahàr gayaŋ : məgri səsı ana Melefit, mazləbay naŋ azuhva təwi nani. ¹⁷ Geli ya məhi ana Tit môru afa gekuli ni ti Tit àgəskabá ma gana.

Àgəskabu ma geli ya məhi ni ciliŋ do : wudaka leli məhi môru ni ti naŋ naŋani àna ahàr gayaŋ àwaya morona afa gekuli a dal-dal. ¹⁸ Leli məbu məslərləŋoru wur ga məŋ geli nahaŋ. Wur ga məŋ geli nani ti ndam ga Yezu ya *təcakalavu a kəsa gərgərani bu ni dek tazləbay naŋ azuhva təwi gayaŋ ya agray, ahi *Ma Məweni Sulumani ana mis ni. ¹⁹ Məslərləŋoru naŋ ti azuhva təwi gayaŋ ya agray ni ciliŋ do : məslərləŋoru naŋ ti adaba ndam ga Yezu ya təcakalavu a kəsa gərgərani bu

* 8:15 Mahərana 16.18.

ni tédaba naŋ a ga masawadəkabani akaba leli ga magray tɔwi hini sulumani na. Tɔwi gani nani ti adafaki ahəmamam leli mawayay məjənaki ndam ge Melefit àna naŋ ni mam ni. Nahkay mis atazləbay Bay geli azuhva tɔwi gani nani daya.

²⁰ Singu ya majam ni ti kay, nahkay ka ya ti magray tɔwi àna naŋ ni məwayay ti mis tédəmki ma magədavani ke leli do. ²¹ Mawayay ti magray tɔwi sulumani kè eri ga Bay geli cilin do ; mawayay ti magray tɔwi sulumani kè eri ge mis daya.

²² Məbu məslərləŋoru wur ga məŋ geli nahaŋ ka tay : naŋ ti mipia naŋ a, naŋ àbu agray tɔwi ge Melefit gərgəri kay, awayay ti tɔwi ni dek môru kama kama. Nihi ti awayay tɔwi ni dal-dal àtam ya ahaslani ni, adaba àsəra lekələm akəgrum ere ye ti kədəmmum kəgrum na. ²³ Tit ti mis goro, leli məbu magrakabu tɔwi ka ahar bəlaŋ afa gekəli. Bəza ga məŋ geli ndahaŋ ni ti ni ndam ga Yezu ya təkakalavu a kəsə gərgərani bu ni tédaba tay a, mis dek təbu tazləbay *Krist azuhva tɔwi gatay ya tagray ni. ²⁴ Nahkay ti grum zlam ti təsər lekələm kəbum kawayum tay. Məzləba kəli a : ndam ga Yezu ni eticia kəbum kəgrum nahkay ti atəsər pakama geli ya mədəmki ke kəli ni ti ma ge jiri.

9

Pol awayay ti kaya ti eminjia a Korej a ni ti sinġu ni àjamva àndava

¹ Àki ke tɔwi hini sulumani ya məgri ana ndam ge Melefit ni ti akal nəbiki ana kəli do, adaba kəsəruma ma gana àndava. ² Nu nəsəra

lekulum kawayum tawi gani. Nèhia ma gana ana ndam Meseduwewen àna mèmèrvana, nèhi ana tay ahkado : « Ndam ge Melefit ya ka had Eseyi ni ku alayni tàslamalava ga magray tawi gani nana. » Tàra ticia lekulum kawayum tawi gani nani dal-dal ti mis kay e kidin gatay bu tédəm nday day tagray bilegeni. ³ Ku tamal nahkay nɛngu ni nɛsləruru bəza ga mən geli ni afa gekuli, nawayay ti wudaka minjiyu eslini ti kàslamalumva, adaba nèhia ana ndam Meseduwewen a akəgrum nahkay. Nawayay ti ma goro ya nèhi ana tay ni ègi ma masakani ba. ⁴ Ay tamal ti minjua akaba ndam Meseduwewen a, madi ahàr ana kuli kàslamalumvu faɲ ndo ni ti, pakama geli ya mɛdɛmki ke kuli ni aməbəki mimili ke leli do aw ? Leli tekeɗi aməbəki mimili ke leli ti, lekulum ti aməbəki mimili ke kuli àtam geli ni do aw ? ⁵ Nahkay nɛdɛm àgəski nɛsləruru bəza ga mən geli ni ka ma goro, ti tɛjənaki kuli ga maslamalakabu zlam ya ti kɛdɛmum kajamum ni hayaɲ. Ka ya ti eninjua tamal kàslamalumkabá àndava ni ti, mis atəsər zlam ya ti kajamum ni, kajamum ti àna məbəruruv bəlaɲ, do ni tɛfəki ɲgasa ke kuli ndo.

⁶ Jalumki ahàr ka ma hini : maslaɲa ya ti èzligi zlam gəzit ni ti àbaz day gəzit. Maslaɲa ya ti ezligi zlam kay ni ti abaz day kay. ⁷ Ahàr àdɛm ku way way do mɛfəkad zlam akada gayaɲ ya awayay mafəkadani ni. Kàfəkadum àna majalay ahàr cə cə ba, kàfəkadum akada tɛfəki ɲgasa ke kuli ba. Adaba Melefit ti awayay maslaɲa ya ti afəkad zlam àna mèmèrani ni. ⁸ Esliki məgri zlam sulumani gərgəri kay ana kuli, araɲa aməhəcikivu ana kuli do. Agray nahkay ti awayay ti kəgrum zlam sulumani kay

àna zlam ya àvi ana kùli kayani ni. Awayay ti kəlavad a huf ge təwi gekùli ya kəgrum ni bu dek ti kəgrum nahkay. ⁹ Àbu məbəkiani a Wakita ge Melefit bu nahkay hi :

« Mis sulumani ti avi zlam ana ndam talaga àna məbəruv bəlan ;
zlam sulumani ya agray ni ti day-day àgəjazlki ahàr ke Melefit do.* »

¹⁰ Avay hilfi ga zlam, awayay ti mis tizligi ti Melefit. Avi zlam məzumani ana mis ti Melefit daya. Zlam gekùli ya kəgrum təwi sulumani àna nañ ni akada hilfi ga zlam ya tizligia, àfətaya ti adək ni. Hilfi ga zlam gani nani ti Melefit àvi ana kùli, àfəkia məsəkani gayan a, awayay ti kəgrum zlam sulumani kay àna nañ. ¹¹ Aməgri zlam sulumani ana kùli gərgəri kay, arañə aməhəci kùli do, adaba awayay ti kəgrumi zlam sulumani kay ana mis ndahan. Nahkay mis nday nani atəgri səsi ana Melefit azuhva zlam gekùli sulumani ya akajamuma, leli aməhəlikaboru ana tay ni. ¹² Gekùli ya kajamum siñgu ni ti ajənaki ndam ge Melefit. Ay ti àjənaki tay ciliñ do ; agray ti mis kay təgri səsi ana Melefit azuhva siñgu ya akajamumi ana tay ni. ¹³ Nday atəsəra zlam ya akajamumi ana tay ni kay nahkay ti atazləbay Melefit adaba atəsər kəgəsumkabá *Ma Məweni Sulumani ge *Krist a akaba kəgrum ere ye ti àgəski ndam ge Krist təgray na. Atazləbay Melefit adaba kəjənumkia tay àna zlam gekùli a, kəjənumkia mis ndahan na dek daya. ¹⁴ Akəvumi zlam ana tay azuhva *sulum ge Melefit ya àgri ana kùli ni ; sulum gayan

---

* 9:9 Limis 112.9.

gani nani ti àtam zlam dek. Nahkay ti mis nday nani atawayay kùli, atahəŋgali Melefit ana kùli. ¹⁵ Məzləbum Melefit, məgrumi səsü adaba àvia Wur gayan ana leli a. Gayan ya àvi Wur gayan ana mis ni ti àtam zlam ndahan ya ti avi ana mis ni dek.

10

Pol àbu àna njəda ga məgur ndam ga Yezu

¹ Nəhi ma ana kùli ti nu Pol. Nu ti mis ndahan tədəmku ma, tədəm ka ya ti nu nəbu akaba kùli ni ti nu kuđufa, ka ya ti nu nəbi akaba kùli bi ni ti nu bilek-bilek. *Krist ti kuđufa, agri sulum ana mis, nahkay ² nahəŋgalay kùli mbatumkaba manjəhad gekùli a, ti ka ya ti eninjəa afa gekùli a ni ti nigi bilek-bilek ba. Mis ndahan e kidin gekùli bu tədəm manjəhad geli ti akada ge mis hihiriken ni. Nday ya tədəm nahkay ni ti, eninjəa ti anəmrəŋ tay do, amamənjavù akaba tay ! ³ Ededīn, leli ti manjəhad geli akada ge mis hihiriken ni, ay makadvu ti akada ge mis hihiriken ni do. ⁴ Zlam ahar geli ya makadvu àna nan ni ti gərgəri akaba ge mis hihiriken ni. Zlam ahar geli ni ti Melefit àvi ana leli, njəda gayan àki. Pakama ge mis ya tədəm ni akada gudu ya mis tedezlivù ana ndam ezir gatay ni, ay leli membedkaba gudu gani nana àna zlam ahar ge Melefit ya àvi ana leli na. Nahkay ti madafaki ma ge mis ya tədəm ni ti ma ga malfada. ⁵ Məwəlki mis ka ma ga zlabay gatay ya tawayay təcəfəŋa mis ndahan kà ma ge Melefit a ni dek ; məmbatikaba majalay ahər magədavani na ana mis a dek ti təgəskabu ma ge Krist. ⁶ Nawayay

ti lekulum dek kâgêsumuki ma day, kələŋ gani ti anatraḅ maslaŋa ya ti àwayay mægəsuki ma do ni.

⁷ Jalumki ahàr ka zlam ya kəgrum ni dek lala. Tamal maslaŋa àdəm naŋ mis ge Krist ti, ahàr àdəm mâjalay ahàr lala keti, məsər leli day ndam ge Krist akada gayan ya àdəm naŋ mis ge Krist ni.

⁸ Bay geli àvua njəda ga mægur kəli a ti nâjənaki kəli àna naŋ. Àvu njəda gani nani ti ge mijin kəli àna naŋ do. Bi nàzləba ahàr goro a kay àna njəda gani nani ya àvu na nəŋgu ni, mimili àbu awərki nu bi. ⁹ Ngay nawayay nəbivù aŋgwaz ana kəli àna wakita goro ya nəbikioru ana kəli ni cilin ti kədəgəzlum ba. ¹⁰ Adaba mis ndahaŋ tədəm : « Ka ya ti Pol abikibiyu wakita ana leli ni ti ma gayan ya abikibiyu ana leli ni ma ga dagwa gayan gərgəri kay. Ay ka ya ti naŋ akaba leli ni ti njəda gayan àbi, àdəm ma ga dagwa gayan ni va do. » ¹¹ Maslaŋa ya ti àdəm nahkay ni ti mâjalay ahàr lala : eminjua ti amagra y zlam ti kala-kala akada ya məbiki ana kəli ka ya ti leli drin drin akaba kəli ni.

¹² Mis nday nani ti təhi ana ahàr nday gədákani. Leli ti mətəkar mægurfəŋvani kà tay do, mədəm leli kala-kala akaba tay do daya. Nday ti təgurfəŋvu ka ahàr gatay gatayani e kidin gatay bu ; tədəm mis naŋ gədakani ti si maslaŋa gani akada gatay ni kwa. Tagray nahkay ti nday muroni, təsər araŋa do simiteni. ¹³ Ay leli ti ni mazləbavu ti àna təwi ya Melefit àguraya, àvi ana leli ni cilin, do ni ti mazeləbavu àna təwi ya àvi ana leli ndo ni do. Təwi ya ti Melefit àguraya, àvi ana leli ni ti, təwi ga məhioru ma gayan ana mis, ge minjiyuani àna naŋ bədak afa gekəli ni. ¹⁴ Ka ya ti leli mòru afa gekəli,

màhi *Ma Mɛweni Sulumani àki ke Krist ana kɛli ni ti, màgray tɛwi àtamkia ka ge Melefit ya àguraya, àvi ana leli na ndo. ¹⁵ Màzlɛbavu àna tɛwi ge mis ndahan ya Melefit àguraya, àvi ana tay, àhi ana tay tâgray ni ndo. Tagray mam mam nɛngu ni arañja gani geli do. Ere ye ti leli mawayay ni ti, ahàr àdɛm mɛfɛki ahàr gekɛli ke Krist ni màsagakivu kɛlavad. Mawayay ti tɛwi geli ya magray e kidin gekɛli bu ni màsagakivu daya ; ku tamal màsagakivu nɛngu ni, àtamkia ke tɛwi ya Melefit àguraya, àvi ana leli na ba. ¹⁶ Nahkay ti amoru mɛhi Ma Mɛweni Sulumani ana mis ga had ndahan ya kama ga had gekɛli ni. Mawayay makoru eslini ti adaba màwayay mazlɛbavani àna tɛwi ge mis ndahan ya Melefit àguraya, àvi ana tay, àhi ana tay tâgray ni do.

¹⁷ « Tamal maslaña awayay eji zlabay nahɛma, mîji zlabay ti àna tɛwi ga Bay geli ya àgray ni.* »
¹⁸ Maslaña ya ti azlɛbay ahàr gayan gayanani ni ti Melefit àgɛskabu nan do, si maslaña ya ti Bay Melefit Melefiteni ana ahàr gayan azlɛbay nan ni kwa.

11

Pol akaba ndam ya ti tɛdɛm nday ndam asak ga Yezu ni

¹ Nihi ti nawayay nɛzlapi ana kɛli akada ga ndam muru ni. Ay ti besumua ; iy nahɛngalay kɛli, besumua. ² Nawayay kɛli dal-dal akada ge Melefit ya awayay kɛli ni. Nɛbia kɛli ana *Krist a, nawayay ti kígum ndam gayan akada ga wur dahalay ya àsɛr zal fan do, bɛnani avi ana zal

---

* **10:17** Zeremi 9.23.

ni. Nawayay ti maslaŋa nahaŋ ahi ma ana kuli va do. ³ Anŋwaz àbu awər nu, nədəm bi maslaŋa nahaŋ amagosay kuli ; nahkay bi ekijumkia ke divi ge Krist a, akədəbum naŋ àna huđ bəlaŋ va do. Jalumki ahàr ke Ev ya gavaŋ èsipet naŋ, àgosay naŋ ni ! Tàgosay kuli akada gayaŋ ni ba. ⁴ Ka ya ti ku way way do ara afa gekuli a, awayay acahi ma məweni ana kuli ni ti kəbum kebesum. Ku tamal adəmki ma ke Krist ya gərgəri akaba ma geli ya nədəmki ni nəŋgu ni, kebesum. Ku tamal azlapaki ka məsuf nahaŋ gərgəri akaba Məsuf ya àniviyu ana kuli ni, ahkay do ni ahi ma ana kuli, azlapaki ka *Ma Məweni Sulumani nahaŋ gərgəri akaba gekuli ya kicəm ni nəŋgu ni, kebesum.

⁵ Nəsəra nday ya tədəm nday ndam *asak ga Yezu gəđákani ni tətam nu do simiteni. ⁶ Edeđiŋ nəsər mazlapani lala akada gatay ni do, ay nu ti nəsəra zlam a nətam tay. Kəlavad a huđ ga ma goro ya nəhi ana kuli ni bu dek kəsəruma, nəsəra zlam a.

⁷ Ka ya ti nu nəbu afa gekuli ni ti nəhia Ma Məweni Sulumani ya Melefit àvi ana kuli na ana kuli ga sulum a. Nəhəŋgoroya ahàr goro e gəziteni va, nawayay ti lekulum kigum gəđákani. Goro ya nəgray nahkay ni ti nəgudara zlam a zla do waw ? ⁸ Ka sarta gani nani ti ndam ga Yezu ya *təcakalavu a kəsa ndahaŋ bu ni təslərubiya siŋgu a. Nahkay nəhəlfəŋa siŋgu kə tay a ti nisliki magray təwi e kidiŋ gekuli bu lala. ⁹ Ka ya ti nu nəbu afa gekuli nahkay ni ti zlam àhəcukivá, ay nəhəŋgalaləŋ zlam kə kuli a ndo. Təhəlubiyu zlam ti bəza ga məŋ geli ya e Mesedəweŋ ni. Nəhəli muru ana kuli àna məhiani ana kuli vumu zlam ya àhəcukivu ni ku gəzit ndo. Nəgray nahkay

ndo, day-day anagray nahkay do daya. ¹⁰ Nàgray nahkay ti niiji zlabay gani ka had Eseyi tata, maslaṅa àbi acafaṅa nu ge miji zlabay gana bi. Ma hini ya nàdám ni ti jiri : nu zal asak ge Krist ; Krist ti jireni. ¹¹ Niji zlabay nahkay ti bi kádámum nàwayay kúli do. Aha, nahkay do : Melefit àsəra nəbu nawayay kúli.

¹² Nìhindifiṅa zlam kè kúli a ndo, kama day eni-hindifiṅa kè kúli a do. Nagray nahkay ti adaba nawayay ti mis ndahan təṅgət divi ge miji zlabay ba. Ngay təbu tagray təwi akada geli ndam asak ga Yezu ni ti nawayay ti tədám ba. ¹³ Nday nani ti ndam asak ga Yezu ededīṅ ededīṅeni do ; tazay mazavu ga ndam asak ge Krist ciliṅ. Təwi gatay ya tagray ni ga magosay mis. ¹⁴ Zlam gani nani ti àgri ejep ana kúli ba. *Məslər ge Melefit asladay, ay *Seteni àna ahàr gayan esliki mazay vu gayan akada ga məslər ge Melefit ni. ¹⁵ Seteni àna ahàr gayan agray nahkay ti, tamal ndam məgri təwi ni tazay mazavu ga ndam məgri təwi ge jireni ana Melefit ti àgri ejep ana kúli ba. Ndam məgri təwi ana Seteni ni ti Melefit aməgri daliya ana tay azuhva təwi gatay ya tagray magədavani ni.

Pol eji zlabay àna daliya gayan ya acakay ni

¹⁶ Nəhi ana kúli keti : maslaṅa àhi ana ahàr nu Pol murani ba. Ay tamal kádámum nu murani ti mənjumlahu ti akada ya kəmənjumlahəṅ kà ndam muru ni. Nahkay ti nisliki miji zlabay gəzit bi-legen. ¹⁷ Niji zlabay nahkay ti nəzlapay akada ga Bay geli awayay ni do ; nəzlapay akada ga zal muru ni, adaba nəsəra nəbu nagray zlam ya nisliki mijiki zlabay ni ededīṅ. ¹⁸ Ay ègia mis kay təbu tiji

zlabay akada ga ndam ga *duniya ni ti nu day nara niji zlabay bilegeni. ¹⁹ Lekulum ndam ya kesaruma zlam a ni kebesumi ana ndam muru tata. ²⁰ Ka ya ti maslaja amənjələŋ ana kəli akada lekulum evidi ni ti kəbum kebesumi ; ka ya ti maslaja azumfəŋa zlam kə kəli a ni ti kəbum kebesumi ; ka ya ti maslaja agosay kəli ni ti kəbum kebesumi ; ka ya ti maslaja amənjələŋ ana kəli akada kislum arəŋa do ni ti kəbum kebesumi ; ku maslaja asi barva ana kəli nəŋgu ni kəbum kebesumi. ²¹ Iy nu nəgray nahkay ndo ni ti, nislə arəŋa e eri gekəli bu ndo. Nəgray nahkay ndo ni ti asu mimili zla do aw ?

Mis ndahaŋ tazay ahər gatay akada nday gədakani ni ti, nu day ngray akada nani. Ay ma hini ti ma ga ndam muru. ²² Tamal tədəm nday ndam *Hebri, nu day zal Hebri. Tamal tədəm nday ndam *Izireyel, nu day zal Izireyel. Tamal tədəm nday bəza huđ ga Abraham, nu day wur huđ ga Abraham. ²³ Tamal tədəm nday ndam məgri təwi ana *Krist, nu bay məgri təwi ana Krist nətam tay. Ma hini ya nədəmaya ni ti ahər kiba ka ma ga muru a. Nəgra daliya nətam tay, təfiya nu a daŋgay va sak kay atama gatay na, təzləba nu a sak kay atama gatay na, nətamfəŋa kə kisim a sak kay, akal takad nu. ²⁴ Sak zlam ndam *Zəde təsua kurupu a kru kru mahkər mahar ambəlməbu a. ²⁵ Sak mahkər təzləba nu àna aday a, sak bələŋ tizligia nu àna akur a, sak mahkər *slalah ga yam ahəmbahadva akaba nu a, ruk hundum nənjəhadva a huđ ga *dəluv gədakani ba. ²⁶ Sak kay nōra ka mələŋ ndahaŋ àna asak a ; sak kay akal yam əsləka àna nu a, sak kay ndam akal təgrua daliya, sak kay ndam jiba goro təgrua daliya, sak kay ndam jiba

ndahaŋ day tægrua daliya, sak kay nàgra daliya a kəsa ba, sak kay nàgra daliya a huđ gili ba, sak kay nàgra daliya ka ahàr ga dəluv a, sak kay nday ya təđəm nday bəza ga mma ni tægrua daliya daya.

²⁷ Nàgra təwi zləzladana, nəkaka daliya, sak kay nəkakay đəwir ndo, sak kay nənjàhada e ləwir a akaba nəkakay yam ndo, sak kay nənğət zlam məzumani ndo, sak kay azana əfu bi, aməd əwəra nu a. ²⁸ Nàgra daliya ndahaŋ a daya, ay ti nəcayaya tay a va do. Ay ti zlam əbu bəlaŋ nəjalaki ahàr, əhəlu ahàr kəlavad : nəbu nəjalaki ahàr ka ndam ga Yezu ya *təcakalavu a kəsa gərgərani bu ni đek.

²⁹ Tamal nìpia maslaŋa naŋ gedebeni e divi ge Melefit ba ni ti kala akada nu gedebeni. Tamal maslaŋa əjikia ke divi a ti awəru bəruv dal-dal.

³⁰ Tamal niiji zlabay kwa ti niiji zlabay ke gedebi goro. ³¹ Melefit Bəŋ ga Bay geli Yezu, naŋ ya ti mis đek tazləbay naŋ ga kaŋgay-kaŋgayani ni ti, əsəra ma goro ya nəđəm ni ti ma ge jiri. ³² Ka sarta ya ti nəbu a Damas ni ti maslaŋa ya Bay Aretas əfiyu naŋ ga məgur kəsa nani ni awayay məgəs nu, nahkay əbəhad mis kà magudu ga kəsa ni. ³³ Eslini bəza ga məŋ geli ni təfəviyu nu a alonqu vu, təfaya nu əna ezewed a dala va gwar a fəlku ga gudu na. Nahkay nətamfəŋa kà bay məgur kəsa nana.

12

Pol eji zlabay əna zlam ya ti Yezu àŋgazli ni

¹ Ku tamal miji zlabay ti zlam masakani nəŋgu ni, ahàr əđəm si niiji zlabay ni kwa. Nahkay nəzlapaki ka zlam ya ti Bay geli àŋgazlu, nìpi ni.

² Maslaŋa nahaŋ əbu, nəsəra naŋ a, naŋ mis ge

*Krist. Maslaņa gani nani ti Melefit àzoya naņ agavəla driņ afa gana a huđ melefit va. Zlam gani nani àgrakivu ti àgra vi a kru mahar fad. Cə Melefit àzoru ni naņ naņani, cə àzoru ni naņ naņani do, àņgazli zlam, èpi ciliņ ti nəsər do. Àsər ti si Melefit kwa. ³⁻⁴ Iy, maslaņa gani nani Melefit àzoya naņ a driņ agavəla a məlaņ gayaņ sulumani va.

* Cə Melefit àzoru ni naņ naņani, cə àzoru ni naņ naņani do, àņgazli zlam, èpi ciliņ ti nəsər do. Àsər ti si Melefit kwa. Ka məlaņ nani ti maslaņa gani təhia ma ndahaņ a. Ma gani nani ya èci ni ti mis hihirikeni èsliki mədəmani do, Melefit àcafəņa mis ga mədəmana daya. ⁵ Maslaņa nani ti niņi zlabay àna naņ tata, nu nuani ti niņi zlabay àna ahər goro do. Niņiki zlabay ti ke gedebi goro ni ciliņ. ⁶ Ay ku tamal niņi zlabay àna ahər goro naņgu ni, zlabay goro ya niņi ni ti zlabay ga muru do, adaba ma goro ya nədəm ni ti ma ge jiri. Ay ti nawayay miņi zlabay do, adaba nawayay ti mis tədəm nu gədakani àna zlabay goro ya niņi ni ba. Nawayay mis tədəm nu gədakani ti azuhva təwi goro ya təbu tipi nagray ni akaba ma goro ya nəhi ana tay, tici ni sawaņ.

⁷ Zlam ge Melefit ya àņgazlu sulumani gərgəri kayani ni ti akal niņi zlabay àna tay tata. Ay ti Melefit àvua zlam nahaņ a, àfuviya a vu va, awayay ti niņi zlabay ba. Ere gani nani awər nu akada adak èjia mis a ti awər naņ ni. Ere gani nani Melefit àvi divi gani ana *Seteni ti məfuviyu, ti niņi zlabay ba. ⁸ Nahkay sak mahkər nəhəņgala Bay geli a ti məzuaba ere gani nana ya agru daliya na a vu

---

* **12:3-4** Məlaņ sulumani ge Melefit ti awayay adəmvaba dini sulumani (məņjay Maņgahani 2.7 ; Lək 23.43).

ba. ⁹ Ay ti àhəŋgrufəŋ, àhu ahkado : « Sulum goro ya nəgruk ni ti eslək, adaba ka ya ti mis naŋ àbu gedebeni ni ti, ere ye ti agray ni dek agray ti àna njəda goro cilin. » Ègia nahkay ti nəmər àna gedebi goro ni, niji zlabay àna naŋ, adaba ere ye ti nagraj ni dek ti nawayay nagraj àna njəda ge Krist cilin. ¹⁰ Nahkay nu gedebi ti nəmər sawaŋ. Ku tamal mis tindivi nu, təfəku ŋgasa, təgru daliya gərgəri kay nəŋgu ni, nəsəra zlam nday nani ya təgru ni ti azuhva Krist, nahkay nəmərnu àna naŋ. Adaba ka ya ti nu gedebeni ni ti, nəbu àna njəda ge Krist ya àvu ni.

Pol ajalaki ahər ka ndam ga Yezu ya a Korej ni

¹¹ Ma goro ya nədəm ni ti ma ga muru. Ay kəfumku ŋgasa ga mazlapay ma ga muru nahkay ti lekələm gani. Giri-giri àgəski kəzləbum nu ti lekələm. Nu ti nisli araŋa do, ay ndam ya ti kədəmum nday ndam *asak ga Yezu gədəkani ni ti ku gəzit day tətam nu do. ¹² Ka ya ti nu nəbu afa gekuli ni ti nəbesa daliya gərgərana kay, Melefit day àvua njəda ga magray zlam magray ejep a gərgərana kay. Zlam ya àgravu ni dek ti adafaki nu zal asak ga Yezu ededīŋ ededīŋeni. ¹³ Ere ye ti nəgri ana ndam ga Yezu ya *təcakalavu a kəsa ndahaŋ bu ni, nəgri ana kəli ndo ni ti məŋ ga mam ? Àbi ! Zlam àbu bəlaŋ cilin nəgri ana kəli ndo. Zlam gani nani ti nihi : nihindifiŋa siŋgu kə kəli ga məjənaki nu a ndo. Tamal goro ya nəgray nahkay ni zlam magudarani ti, mbrəŋumfua !

¹⁴ Nihi day nəbu nəslamalavu ga maŋgoni afa gekuli ya mahkər. Eninjuə day enihindifiŋa zlam kə kəli ga məjənaki nu a do. Nawayay ti lekələm

lekulumeni, do ni ti nawayafəŋa zlam kè kuli a do. Tanğahi elimeni ana bəza ti ata bəŋ gatayani, do ni ti bəza tanğahi elimeni ana ata bəŋ gatay do.

¹⁵ Ku niŋkaba zlam goro a dek, ku niŋ ahàr goro goroani ga məjənaki kuli nəŋgu ni àhəlu ahàr do, nəmərvu àna naŋ sawaŋ. Nawayay kuli dal-dal emiteni ti, akawayum nu va do azuhva nani aw ?

¹⁶ Leli dek məsəra, nìhindifiŋa zlam kè kuli a ndo. Ay ti mis ndahaŋ tədəm nənjəhkia ke kuli a sawaŋ.

¹⁷ Nənjəhki ke kuli ti ahəmamam ? Ndam ya ti nəsləroru tay afa gekuli ni ti, maslaŋa gatay bəlaŋ ti àgosa kuli a waw ? ¹⁸ Nəhi ana Tit mōru afa gekuli, nəslərləŋoru wur ga məŋ geli ya kəsəruma naŋ a lala ni. Tit òru ènjəa afa gekuli a ti àgosafəŋa zlam kè kuli a waw ? Nğay leli ata Tit ti təwi geli ya magray ni bəlaŋani, majalay ahàr geli day bəlaŋani ti kəsərum do waw ?

¹⁹ Kəhumi ana ahàr a ma goro ya nəbiki ana kuli ni bu ni dek ti mawayay matamfəŋa kè kuli a waw ? Aha, nahkay do, adaba leli ndam ge *Krist. Zləbəba goro ni, pakama geli ya məhi ana kuli ni dek ti məhi ana kuli ti kè meleher ge Melefit, adaba mawayay ti kəŋgətumkivu njəda e divi ge Melefit bu. ²⁰ Nədəm nahkay ti adaba nakoru afa gekuli wudak. Eninjəa, nədi ahàr ana kuli kəbum kəgrum zlam ya ti nawayay kəgrum do ni ti nawayay do. Tamal nahkay ti zlam ya anəgri ana kuli ni ti lekulam day akawayum do. Zlam ya ti nawayay kəgrum ba ni nday hi :

kələgumvu ba, kizirumvu ba, kəzumum bəruv ba, kəgrumvu solu ba, kəndivumvu ba, kəsumivu ana mis ba, kijəm zlabay ba, akaba kəwiŋəm kabu zlam ba. ²¹ Eninjəa afa gekuli a ti Bay Melefit goro

aməbəkü mimili kè meleher geküli àna təwi geküli ya kəgrum ni ti nəwayay do. Bi eninjua afa geküli a ti nədi ahàr ana ndam ya təbu tagudar zlam kekileŋa, təmbrəŋ magray hala ndo, tagray zlam ge mimili kəlavad, təwayay məmbrəŋ magudar zlam gatay ni do ni. Tamal nòru nədia ahàr ana tay a nahkay ti enitəwi azuhva zlam gatay ya tagray ni. Zlam gani nani dek ti nəwayay do simiteni.

13

Pol ahivù ma ana ndam Korej

¹ Nihi ti nawayay naŋgoru afa geküli ya mahkər. Àbu məbəkiani a Wakita ge Melefit bu nahkay hi : « Təwəlki mis ka zlam wudaka ti ahàr àdəm mis cə ahkay do ni mis mahkər təgray sedi gani.* »
² Ka ya ti nòru afa geküli ye cə ni ti nəhiva ana küli a àndava. Ay nihi nu nəbiyu eslini bi day nəhikaboru ma gani ana ndam ya təgudar zlam ni akaba mis ndahan ni dek keti : ka fat ya ti eninjua ni ti anatra6 ndam magudar zlam ni dek, maslaŋa gatay bəlaŋ amatamfua do. ³ Kawayum kəsərum ma goro ya nəhi ana küli ni ti ma ge *Krist ya ahi ana küli ededīŋ ededīŋeni ni aw ? Nara nədəfiki ana küli, kara kəsərum. Təwi ge Krist ya agray e kidīŋ geküli bu ni ti təwi ge mis gedebeni do, adafaki naŋ àbu ana njəda. ⁴ Ka ya ti *tədarfəŋ Krist kà təndal ni ti naŋ gedebeni ededīŋ, ay nihi ti Melefit àhəŋgaraba naŋ a, naŋ àbu àna sifa. Nahkay ere ye ti agray ni dek ti agray àna njəda ge Melefit. Leli ndam *asak gayan ni məbu akaba naŋ akada mis bəlaŋ, leli day ndam gedebi. Ku tamal leli

* **13:1** Mimbiki 19.15.

gedebeni nənğu ni, eminjua afa gekuli ka fat gana ti aməđəfiki ana kuli leli məbu əna sifa ge Krist. Nahkay təwi geli ya amagray e kidin gekuli bu ni ti amagray ti əna njəda ge Melefit.

⁵ Nəhi ana kuli nahəma, njəhaduma ti kəđəgəzlum ahər lala day. Lekuləm ti kəbum kəfumki ahər ke Krist eđeđin aw ? Nğay Yezu Krist nañ bəlañani akaba kuli ti kəsərum do waw ? Do ni ti bi kəđəgəzluma ahər a, kəsəruma kijəmkia ke divi a. ⁶ Leli ndam asak eđeđin ti nəsəra, akəsərum. Akəsərum ti əna təwi geli ya magray ni ; mijikia ke divi a ndo. ⁷ Ay ti leli məbu mahəngali Melefit ana kuli ti kəgudarum zlam ba simiteni. Leli mijikia ke divi a ndo, ay nğay mis təđəm leli mis sulumani ti məwayay do ; məwayay kəgudarum zlam ba ni ti ga nani do. Ere ye ti leli məwayay ni ti, məwayay ti kəgrum zlam sulumani. Ku tamal mis təđəm mijikia ke divi a nənğu ni, əgray araña do. ⁸ Nəđəm nahkay ti adaba leli misliki məmbrəñ təwi ge jiri koksah ; magray ti si təwi ge jiri kwa. ⁹ Kəla ka ya ti leli gedebeni, lekuləm ti ni njəda-njəđani ni ti məmərvu. Leli mahəngalay Melefit, məwayay ti məslamalay manjəhad gekuli ti kəgudarum zlam va ba. ¹⁰ Nəbikioru pakama hini ana kuli ka wakita ka ya ti nu drin drin akaba kuli nahkay ni ti, adaba nəwayay ti kəmbatumkaba manjəhad gekuli a. Nahkay eminjua afa gekuli a ti anəłəgi ana kuli do. Təwi goro ya nagraj ni dek ti nagraj əna njəda ga Bay geli ya əvu ni. Ay njəda gani nani ya əvu ni ti ge mijin kuli do, ga məvi njəda ana kuli əna nañ sawañ.

Pol agri sa ana mis

¹¹ Nihi ti bəza ga mmawa goro ni, ma goro àbi kay va bi. Nawayay ti kəmərūmvu, kâslamalum manjəhad gekəli, ku way way do e kidīn gekəli bu māvī njəda ana maslaŋa nahaŋ, ma gekəli mārakaboru, kânjəhaduma àna sulumana. Bay Melefit ti awayay mis, avi manjəhad sulumani ana mis daya ; nahkay tamal kəgrum zlam nday nani dek ti amanjəhad akaba kəli kəlavad.

¹² Grumvu sa e kidīn gekəli bu lala, akada ga ndam ge Melefit ya tagravu sa ni. Ndam ge Melefit ya ahalay ni dek təgria sa ana kəli a.

¹³ Sulum ga Bay geli Yezu *Krist mələbu akaba kəli dek, Melefit māgray ti lekələm dek kawayumvu akada gayaŋ ya awayay mis ni, *Məsuf Njəlatani māgray ti lekələm dek kânjəhadumkabu àna sulumani.

Ma M_hweni Sulumani ge Melefit New Testament in Muyang

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Muyang

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Muyang

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

7fea74f6-4ba4-5a54-a7cf-a6c88fbc1968